

Šlachta, M. a kol. (2007): Ohniska napětí ve světě. Praha: Kartografie, ISBN 978-80-86034-926-6, 192 s.

Autor: Martin Bastl
Email:

Před nedávnem vyšla díky nakladatelství České kartografické společnosti kniha tématem a koncepcí velmi žádoucí, Ohniska napětí ve světě od M. Šlachty a kolektivu. Jak by se dalo předpokládat z názvu a profilu nakladatelství, jedná se o publikaci charakteru atlasu, rozsahem spíše subtilní brožované publikace, která nabízí stručný přehled krizových oblastí současného světa. V knize samotné je uváděno datum 31. ledna letošního roku jako datum redakční uzávěrky, po kterou byly v knize předkládané informace udržovány aktualizované.

Jak by se i mohlo zdát z charakteru promoakcí ku příležitosti vydání knihy (diskuse z 25. září pořádaná Informačním centrem OSN v Praze, nakladatelstvím Kartografie PRAHA a.s. a Střediskem bezpečnostní politiky CESES FSV UK spojená s prezentací knihy), tato kniha nemá ambice nabídnout vyčerpávající informace ani o konfliktech, ani rizikových oblastech. Obsahuje krom úvodu 15 kapitol nestejně významu i rozsahu, které jsou věnovány z větší části Eurasii. Afrika, přesto, že se jedná o kontinent na „ohniska napětí“ nesmírně bohatý, je odsouzena spokojit se s pouhými devíti stránkami, jak již ostatně naznačuje název kapitoly sám, živořit v „zapomnění a nezájmu“ (str. 178), americké kontinenty přesto, že se jedná zvláště v případě Latinské Ameriky o řetězec výbušných regionů významu par excellence, nejsou v publikaci zmíněny vůbec. Nabízí se tedy otázka, zda kniha neměla v názvu nést číslovku „jedna“ a předeslat tak možnost vydání dalšího dílu, který by tento nedostatek napravil.

Oblast Eurasie je v textu zmapována stručně a přehledně. Evropě samotné je věnováno deset stránek, je tomu však jen proto, že jsou z ní vyobcovány země bývalé Jugoslávie, Kypr a Rusko, kterým jsou věnovány samostatné kapitoly. Přestože u Ruska by bylo možné takové vyčlenění pochopit, s ohledem na jeho eurasijský charakter, věnování osmi stránek Kypru mne při četbě

poněkud znepokojilo, protože naznačuje – jistě neprávem – že Kypr je stejně problematickým místem jako celá Afrika dohromady. Už to by mělo čtenáře upozornit na specifickou perspektivu publikace, která by se dala nejlépe opsat jako perspektiva českého cestovatele – prostor vymezený jednotlivým oblastem je více či méně úměrný pravděpodobnosti, že čtenář některou z nich navštíví. Větší část knihy, její přibližně dvě třetiny, jsou věnovány asijským zemím. Z těch klíčových oblastí nepochybně nejvýznamnější místo patří Blízkému Východu. I ve větší části dalších v publikaci zmiňovaných regionů hraje roli katalyzátoru napětí militantní islám (Irák, Irán, Afganistán, Kavkaz, Jihovýchodní Asie...), nabízí se tedy otázka, zdali právě přítomnost náboženských konfliktů nehrála svoji roli i při výběru mapovaných ohnisek. Proti této úvaze však stojí krom opomíjení Afriky např. i rozsah textu věnovaného Číně (14 stránek). Přes její nepochybný význam je role Číny jako ohniska napětí diskutabilní, Spojené státy americké ostatně v knize také zmiňovány nejsou. Kapitoly věnované Srí Lance, Indii a oběma Korejím pak svým obsahem výběr regionů, které jsou v knize pokryty, uzavírají.

Z hlediska výběru témat je publikace tedy poněkud nevyvážená. Po formální stránce lze však jejich zpracování ocenit. Většina čtenářů, se kterými jsem měl možnost o publikaci hovořit, oceňuje velké množství tabulek a map, kterými je výklad doprovázen. Každá kapitola v úvodu nabídne stručné obecné informace o oblasti či zemi, historicky a geograficky oblast vymezí a následně jsou charakterizovány zdroje napětí. Text je provázen, jak již bylo zmíněno, řadou mapek, fotografií a tabulek, je značně členitý, což – jak bude zmíněno později – není vždy ku prospěchu věci. Faktografické přehledy, za které byl odpovědný T. Burda, základní geografické a statistické údaje jsou umístěny na konci kapitol.

Slabým místem publikace je jazykový styl. Autoři se jednoznačně orientovali na laické čtenáře, čemuž je přizpůsoben i jazyk práce. Mravokárné promluvy a hodnotové soudy, které se v knize občas objevují, narušují jinak příjemný čtenářský zážitek, zajímavosti zmiňované ve zvláštních vsunutých rámečcích na jednu stranu zvyšují atraktivitu textu pro laické čtenáře, na druhé zas textu dodávají spíše časopisecký charakter, snad charakter zábavnější učebnice pro základní a střední školy. Autorem větší části těchto vsuvek je pak zřejmě M. Holeček. O formě obvyklé spíše pro časopisy vypovídají i mezititulky kolísavé kvality, vhodný to nástroj pro upoutání pozornosti čtenářů, kteří ji nedokážou udržet déle než pár okamžiků. Jsem na vážkách, jde-li o obecnější trend a mám-li v této souvislosti odkázat na diskusi o sestupné tendenci soudobé vzdělanosti. O odborný text se v žádném případě nejedná a publikaci jako takovou lze v tomto ohledu doporučit jen s výhradami. Nejsem si však jistý, zdali je možné se vůči formě v této podobě vymezit kriticky, protože zřejmě jde o krok realizovaný s ohledem na nároky předpokládaných čtenářů. Kritiku by si Kartografie zasloužila pouze evidentním nesouladem formy publikace a její prezentace (tak jak bylo zmíněno v úvodu), předpokládat, že např. kolegové z CESES FSV UK se vzdělávají zásadně z takovýchto publikací bych si totiž nedovolil.

Pokud je mi známo, jedná se v českém jazyce o ojedinělý počin v oblasti mapování současných krizových regionů. Knize tedy lze řadu nedostatků odpustit či je přejít. Vhodné by však jistě bylo,

kdyby autoři ve své práci pokračovali a nastíněným směrem orientovali i další publikace, které by přinejmenším pokryly zbytek nestabilních zón planety (např. zmiňovanou Latinskou Ameriku) a snad rozšířily některé z části textu, kterým se v knize nedostalo příliš prostoru. Kniha by bezpochyby mohla mít ambice zařadit se do odborné literatury, pak by to však vyžadovalo krom rozšíření i výraznější stylistické úpravy. Je však otázkou, je-li to v komerčním zájmu jak autorů, tak nakladatelství.

Publikace může být naprosto bez výhrad doporučena jako vhodný doplněk pro výuku zeměpisu, jak na základních, tak i středních školách, poskytne základní informace o eurasijských krizových zónách, je využitelná laiky a – do jisté míry – i jako turistický bedekr. Využití v turistickém průmyslu napomohou i informace pro „případné návštěvníky“, které jsou pravidelně umísťovány do závěrečného faktografického přehledu každé kapitoly. Dlužno dodat, že jde o aktuální publikaci, která byla vydána s cílem poskytnout obecný přehled a tento svůj úkol plní. Pokud by zájemce hledal adekvátní četbu ve snaze o získání ucelenějšího souboru informací o jednotlivých konkrétních konfliktech, měl by se poohlédnout jinde, v našem případě a v současnosti zřejmě po anglických či ruských pramenech.